

Aneta Michalska-Warias

Maria Curie-Skłodowska University, Poland

ORCID: 0000-0002-5121-2877

aneta.michalska-warias@umcs.pl

Problem wytyczenia konstytutywnych cech
zorganizowanej grupy przestępczej.
Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 3 października 2018 r. (II AKa 68/18)

*Problem of Establishing the Constitutive Features of an Organized
Criminal Group: Commentary on the Judgment of the Court of
Appeal in Bialystok of 3 October 2018 (II AKa 68/18)*

ABSTRAKT

Glosa dotyczy problematyki elementów, których wystąpienie jest konieczne do uznania, że dana zbiorowość ludzi stanowi zorganizowaną grupę przestępczą w rozumieniu art. 258 Kodeksu karnego. Autorka podziela pogląd wypowiedziany przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, że do konstytutywnych cech zorganizowanej grupy przestępczej nie należy zaliczać mechanizmów wymuszania posłuszeństwa, istnienia kierownictwa czy istnienia systemu nagród i kar dla członków grupy. W glosie wskazano na minimalne elementy konieczne do ustalenia istnienia zorganizowanej grupy przestępczej, a także przedstawiono pogłębioną argumentację przemawiającą za słusznością glosowanej tezy. Wskazano także na stopniową ewolucję poglądów na temat koniecznych cech charakterystycznych zorganizowanych grup przestępczych w świetle art. 258 Kodeksu karnego.

Słowa kluczowe: zorganizowana grupa przestępcza; konstytutywne cechy zorganizowanej grupy przestępczej; Kodeks karny

Brak mechanizmów wymuszających posłuszeństwo członków grupy, a nawet brak kierownictwa nie wyklucza możliwości uznania grupy przestępczej za zorganizowaną. Istnienia zorganizowanej grupy przestępczej nie warunkuje także stosowanie wobec jej członków środków przymusu dla uzyskania ich posłuszeństwa i zapobieżenia opuszczenia jej szeregów, podobnie też systemu nagród zapewniających lojalność takiej grupy.

Problematyka ustalenia cech konstytutywnych dla bytu zorganizowanej grupy przestępczej już od wielu lat wywołuje pewne rozbieżności w doktrynie i orzecznictwie. Wiąże się to z tym, że ustawodawca nie zdecydował się na jakiegokolwiek zdefiniowanie tych pojęć w ustawie karnej, pozostawiając to zadanie orzecznictwu i nauce. Trudności z precyzyjnym określeniem, czym tak naprawdę jest grupa przestępcza (a także związek przestępny), są zarazem związane z tym, że w praktyce mogą występować bardzo różniące się od siebie struktury przestępcze, zarówno o niewielkiej, jak i o znacznej liczbie członków, o różnej skali prowadzonej działalności, a to wszystko powoduje, że pojawia się czasem tendencja do określania zorganizowanych struktur przestępczych od strony negatywnej, poprzez wskazywanie elementów niekoniecznych dla ustalenia istnienia takiej grupy, co do pewnego stopnia zrobił Sąd Apelacyjny (SA) w Białymstoku w głosowanym orzeczeniu.

Warto poddać analizie wyłaniający się z aktualnej literatury przedmiotu oraz orzecznictwa obraz cech charakterystycznych i cech konstytutywnych (które nie muszą być do końca tożsame) zorganizowanej grupy przestępczej w rozumieniu art. 258 Kodeksu karnego.¹ Rozumowanie przyjęte przez SA w Białymstoku wydaje się podążać właśnie tym torem – dla przypisania odpowiedzialności z art. 258 k.k. należy ustalić wystąpienie pewnych elementów brzegowych (konstytutywnych), których brak absolutnie wyklucza możliwość przyjęcia, że dana zbiorowość sprawców tworzyła zorganizowaną strukturę, natomiast inne cechy charakterystyczne danej zbiorowości mogą dodatkowo przemawiać za taką kwalifikacją prawną (i tym samym znacznie ułatwiać jej przyjęcie), ale nie powinny być uznawane za wymogi konieczne do ustalenia, że w ogóle doszło do realizacji znamion czynów z art. 258 k.k.

Trudności z właściwym wytyczeniem desygnatów terminów „zorganizowana grupa przestępcza” i „związek przestępczy” wynikają z rozbieżności w ich interpretowaniu. Oba rodzaje struktur przestępczych mają zresztą wiele cech wspólnych (właśnie na poziomie cech minimalnych), jak trwałość w czasie, istnienie elementów struktury, przynajmniej trzech członków. W głosie przedstawiono argumentację przemawiającą za uznaniem, że właśnie te cechy stanowią jedyne elementy konstytutywne zorganizowanej grupy przestępczej, podczas gdy związek musi wykazywać dodatkowo co najmniej dwustopniową hierarchię, a zatem musi

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2021, poz. 2345, z późn. zm.), dalej: k.k.

mieć wyodrębniony ośrodek decyzyjny. Natomiast inne wskazywane w literaturze i orzecznictwie cechy charakterystyczne grup i związków nie powinny być absolutyzowane, a ich wystąpienie nie jest co do zasady warunkiem koniecznym ustalenia zorganizowanego charakteru danej zbiorowości przestępczej.

W glosowanej tezie uzasadnienia wyroku z dnia 3 października 2018 r.² SA w Białymstoku odniósł się przede wszystkim do problematyki warunków koniecznych do uznania, że dana zbiorowość stanowi zorganizowaną grupę przestępczą w rozumieniu art. 258 k.k. W prezentowanej tezie Sąd wskazał zresztą nie tyle elementy, których wystąpienie jest konieczne dla istnienia takiej grupy, co elementy fakultatywne, których nie można uznawać za konstytutywne dla bytu grupy przestępczej. Jako takie elementy wskazane zostały: kierownictwo, mechanizm wymuszania posłuszeństwa w grupie, istnienie systemu nagród za lojalność wobec grupy.

Taki sposób ujęcia analizowanego pojęcia pojawił się na tle stanu faktycznego dotyczącego dużej grupy osób zaangażowanych w przemyt papierosów. Sąd Apelacyjny w Białymstoku, odnosząc się do zarzutów adwokatów części oskarżonych, którzy kwestionowali właśnie przypisanie ich klientom udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, podniósł także, iż w tym konkretnym stanie faktycznym już sama skala prowadzonej działalności z istoty swojej wymagała osiągnięcia odpowiedniego poziomu zorganizowania. Jak wskazano w uzasadnieniu, „tylko wysoko zorganizowana grupa przestępcza mogła dokonać tak wielu i na tak ogromną skalę tego rodzaju przestępstw. Papierosy bez znaków akcyzy były przewożone w znacznych ilościach tirami zza wschodniej granicy, grupa ta próbowała też dokonać transportu takich papierosów drogą morską z Chin. Grupa ta musiała więc mieć kontakty z przestępcami poza granicą RP, od których nabywała takie wyroby. Następnie zorganizowała transport, przewoziła je przez granicę, a następnie w głąb kraju. Taki transport był konwojowany, by zapewnić bezpieczny przejazd. Transport odbywał się pod przykryciem »zorganizowanych« w tym celu firm zamawiających fikcyjny towar, którym wyrabiano odpowiednią historię”. W rozpoznawanej przez SA w Białymstoku sprawie nie tylko ustalono samo istnienie zorganizowanej grupy przestępczej, lecz także skazano jednego z oskarżonych za kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą o zmiennym i nie w pełni ustalonym składzie, a jako cel grupy wskazano „popelnianie przestępstw skarbowych polegających na uchylaniu się od opodatkowania poprzez nabywanie, przechowywanie, przewożenie, pomoc w zbyciu i ukrywaniu wyrobów tytoniowych pochodzących z przemytu celnego”. Odnosząc się do zarzutów apelacyjnych, Sąd przywołał w pierwszej kolejności poglądy wypowiedziane w orzecznictwie wskazujące na brak konieczności wysokiego stopnia zorganizowania grupy w rozumieniu art. 258 k.k., choć uznające kierownictwo za element konieczny (taki pogląd wyraził

² Zob. [http://orzeczenia.bialystok.sa.gov.pl/details/\\$N/15050000001006_II_AKa_000068_2018_Uz_2018-10-03_001](http://orzeczenia.bialystok.sa.gov.pl/details/$N/15050000001006_II_AKa_000068_2018_Uz_2018-10-03_001) (dostęp: 5.8.2022).

np. SA w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 lipca 2009 r.,³ w którym z jednej strony podkreślono, że „od współsprawstwa, o którym mowa w art. 18 § 1 k.k., różni grupę istnienie podstawowej wewnętrznej struktury organizacyjnej, chociażby o niskim stopniu zorganizowania”, z drugiej strony jednak wskazano, że „progiem zorganizowania grupy przestępczej będzie więc istnienie między jej członkami chociażby niewysokiego, ale widocznego stopnia powiązań organizacyjnych i hierarchicznych. W ukształtowanym i utrwalonym orzecznictwie sądów przyjmuje się, że przejawem tego rodzaju powiązań jest istnienie wyodrębnionego ośrodka decyzyjnego, skoordynowany sposób działania, w miarę stabilny podział zadań i funkcji, pewna trwałość, planowanie przestępstw”). Następnie SA w Białymstoku odwołał się jednak do poglądów negujących konieczność istnienia powiązań hierarchicznych w grupie, wskazując m.in. na wyrok SA w Łodzi z dnia 17 lutego 2005 r.,⁴ w którym wskazano: „W »zorganizowaniu« zaś wymaganym przez ustawodawcę dla tego występkę konieczna jest niewątpliwie jakaś trwałość związku, widoczne muszą być pewne więzi organizacyjne – choć nie muszą one przybierać żadnych formalnych tego przejawów – co najważniejsze jednak, musi być zauważalna stała dążność do zaspokojenia nielegalnych potrzeb”, a także wypowiedział myśl będącą przedmiotem niniejszej analizy.⁵

Pogląd wyrażony przez SA w Białymstoku nie jest nowy w orzecznictwie – został już wypowiedziany przez SA w Krakowie w wyroku z dnia 16 lutego 2012 r.⁶ oraz przez SA w Łodzi w wyroku z dnia 11 lutego 2014 r.⁷ We wszystkich tych orzeczeniach zabrakło jednak pogłębionej argumentacji przemawiającej za taką wykładnią, co nie zmienia faktu, że stanowisko SA w Białymstoku zasługuje w pełni na aprobatę, zwłaszcza że w omawianej kwestii nadal istnieją rozbieżności w orzecznictwie, a mimo utrwalania się wykładni zbieżnej z tą przedstawioną w głosowanej tezie występują czasem w teorii i praktyce wypowiedzi (przytoczone w dalszej części opracowania) uznające wskazane przez SA w Białymstoku elementy za konstytutywne dla bytu zorganizowanej struktury przestępczej.

Jeśli chodzi o wymóg istnienia kierownictwa, to pogląd, iż nie jest to cecha konieczna grupy, wydaje się od pewnego czasu utrwalony już w orzecznictwie,

³ II AKa 150/09, KZS 2010, nr 9, poz. 67.

⁴ II AKa 233/04, „Biuletyn SA w Łodzi” 2005, nr 15, s. 9.

⁵ Przyjmując powyższe założenie, SA w Białymstoku uznał w dalszej części swego wyводу, że minimalne cechy organizacyjne przejawiała grupa występująca w rozpoznawanej sprawie, a jej członkowie „mieli jasno wytyczony cel działania – nabywanie, sprzedaż czy też transport wyrobów akcyzowych w postaci papierosów różnych marek bez dopełnienia obowiązku celnego i przedstawienia organowi celnemu towaru, który realizowali systematycznie i planowo – sposób ich działania wskazywał na niewątpliwie istnienie więzów organizowanych w ramach wspólnego porozumienia, akceptacji celów, trwałości zaspokojenia potrzeb członków grupy, podział ról, skoordynowany sposób działania, powiązania socjologiczno-psychologicznego między członkami grupy”.

⁶ II AKa 252/11, KZS 2012, nr 3, poz. 43.

⁷ II AKa 283/13, LEX nr 2583976.

a także w piśmiennictwie, choć w praktyce zdarzają się ciągle wypowiedzi odmienne, czego przykładem może być wyrok SA w Krakowie z dnia 27 lutego 2020 r.,⁸ w uzasadnieniu którego Sąd ten wskazał, że „dla przyjęcia przestępstwa z art. 258 § 1 k.k. konieczny jest pewien stopień zorganizowania, powiązań hierarchicznych, których rodzaj może być różny, ale zawsze należy do nich wyodrębnić ośrodek decyzyjny, powiązań między jej członkami oraz form nadających grupie elementy trwałości”.⁹

Brak wymogu istnienia kierownictwa w stosunku do zorganizowanej grupy przestępczej wynika przede wszystkim z faktu, że w porównaniu ze związkiem przestępnym (w którym udział zakazany jest także w art. 258 k.k., a który stanowi drugą postać przewidywanych przez polskie prawo przestępnych zrzeszeń) grupa wykazuje niższy stopień zorganizowania,¹⁰ co może się przejawiać np. brakiem hierarchicznej, dwupoziomowej struktury. Taki pogląd wypowiedział już wcześniej np. SA w Katowicach w wyroku z dnia 21 marca 2001 r.,¹¹ w uzasadnieniu którego stwierdził: „Zorganizowana grupa, mająca na celu dokonywanie przestępstw, tym różni się od innej grupy (szajki) przestępców, że jest zorganizowana, a więc posiada trwałą strukturę, czy to pionową – z przywódcą kierującym działalnością, czy poziomą – ze stałym gronem uczestników koordynujących działalność według ustalonych reguł i tym, że jej grono nie nawiązuje kontaktu dla dokonania pojedynczych przestępstw, lecz z góry zakłada popełnienie możliwie wielu przestępstw. Nie jest grupą zorganizowaną grono znajomych, którzy odnawiają ze sobą kontakty tylko dla dokonania doraźnej przestępczej transakcji handlowej. Nie jest taką grupą środowisko ludzi zajmujących się tą samą działalnością przestępczą, jeśli nie utrzymują ze sobą kontaktów organizacyjnych, to jest gdy nie łączy ich żadna struktura”.¹²

⁸ II AKz 54/19, KZS 2020, nr 4, poz. 20.

⁹ W podobny sposób wypowiedział się np. SA w Krakowie w wyroku z dnia 27 lutego 2014 r. (II AKa 275/13, KZS 2014, nr 3, poz. 58).

¹⁰ Tak zgodnie przyjmuje się w literaturze. Zob. np. O. Górniok, [w:] O. Górniok, S. Hoc, S.M. Przyjemski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 3, Gdańsk 1999, s. 312; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 555; M. Mozgawa, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 788; Z. Cwiąkałski, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 212–177d*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2017, s. 547; K. Wiak, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2018, s. 1247; A. Lach, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2018, s. 1174.

¹¹ II AKa 28/01, KZS 2001, nr 5, poz. 45, s. 29.

¹² W podobnym tonie wypowiedział się też SA w Szczecinie w wyroku z dnia 13 lutego 2014 r. (II AKa 5/14, KZS 2014, nr 7–8, poz. 103), w uzasadnieniu którego także wskazano: „Brak kierownictwa grupy czy też brak mechanizmów wymuszających posłuszeństwo jej członków nie wyklucza możliwości uznania grupy za zorganizowaną, bowiem zorganizowanie to nie tylko struktura »pionowa« z przywódcą kierującym działaniem, ale też »pozioma« ze stałym z reguły gronem uczestników koordynujących działania grupy według ustalonych reguł. Istotne jest, że grupa nie nawiązuje kontaktów dla dokonania pojedynczych przestępstw, lecz z góry zakłada systematyczne ich popełnianie”.

Poglądy, zgodnie z którymi istnienie kierownictwa w grupie należałoby uznać za jej cechę konstytutywną, należy uznać za nie do końca znajdujące uzasadnienie w samym brzmieniu ustawy.¹³ Próba dokonania wykładni mającej na celu ustalenie relacji między pojęciem związku przestępczego i zorganizowanej grupy przestępczej prowadzi bowiem do wniosku, że właśnie występowanie wyraźnego przywództwa (a tym samym dwustopniowej hierarchii) jest tą cechą, która powinna zostać uznana za konstytutywną dla związku, lecz jedynie fakultatywną dla grupy, podczas gdy pozostałe minimalne wymogi, jakie takie zrzeszenia muszą spełniać, są takie same (są to: minimum trzech członków, istnienie struktury organizacyjnej oraz pewna trwałość w czasie). Wiąże się to ze wskazanym wyżej powszechnie przyjmowanym poglądem o wyższości organizacyjnej związku w stosunku do grupy. Skoro pozostałe minimalne wymogi są takie same, a tak zgodnie wskazuje się w literaturze, to – jak się wydaje – istnienie wyraźnej hierarchii należałoby uznać za tę cechę, którą związek musi przejawiać, skoro jest doskonalszą organizacją niż grupa, podczas gdy w przypadku grupy element ten miałby tylko charakter fakultatywny.¹⁴

Taka wykładnia może znajdować dodatkowe wzmocnienie w regulacjach Konwencji ONZ z dnia 15 listopada 2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości

W literaturze za nieuznawaniem kierownictwa za element konstytutywny grupy wprost wypowiadają się np.: K. Wiak, *op. cit.*, s. 1245; A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 382–383; E.W. Pływaczewski, A. Sakowicz, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, t. 2, Warszawa 2010, s. 501.

¹³ Istnienie przywództwa jako element konstytutywny dla zorganizowanej grupy przestępczej wskazał w wyroku z dnia 27 lutego 2014 r. SA w Krakowie (II AKa 275/13, KZS 2014, nr 3, poz. 58). Zdaniem tego Sądu „niezbędnym elementem grupy przestępczej, o jakiej mowa w art. 258 § 1 k.k., jest pewien poziom jej zorganizowania, stąd dla stwierdzenia istnienia takiej grupy niezbędne jest ustalenie choćby niewysokiego stopnia powiązań organizacyjno-hierarchicznych pomiędzy jej członkami, zatem stwierdzenie elementów statycznych, niezależnych od elementów dynamicznych. Rodzaj tych więzi może być rozmaity, lecz zawsze należy do nich wyodrębnić ośrodek decyzyjny (przywództwo), powiązań między jej członkami oraz form nadających tej grupie elementy trwałości. Nie jest taką grupą środowisko ludzi zajmujących się tą samą działalnością przestępczą, jeśli nie utrzymują ze sobą kontaktów organizacyjnych i nie łączą ich żadna struktura. Konstytutywnym elementem tego przestępstwa jest znamień czasownikowe »brania udziału« polegające na przynależności do grupy, akceptowaniu zasad, którymi grupa się rządzi, oraz gotowości wykonywania poleceń i zadań wskazanych przez przywództwo oraz osoby stojące w hierarchii grupy odpowiednio wyżej”. W literaturze pogląd taki wypowiadają np.: M. Flemming, [w:] M. Flemming, W. Kutzman, *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 82; Z. Cwiakalski, *op. cit.*, s. 540; M. Bojarski, *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu*, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 8: *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, Warszawa 2018, s. 843. Jak się wydaje, tak też: A. Lach, *op. cit.*, s. 1173.

¹⁴ Bliżej na ten temat zob. A. Michalska-Warias, *Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania*, Lublin 2006, s. 256–276.

zorganizowanej,¹⁵ w której sam termin „przestępczość zorganizowana” używany jest tylko w tytule i tekście preambuły, natomiast część normatywna posługuje się pojęciem zorganizowanej grupy przestępczej, przy czym istnienie kierownictwa nie zostało uznane za konstytutywny element takiej grupy – jak bowiem wynika z zawierającego definicje art. 2 pkt a, na potrzeby wykładni Konwencji przez zorganizowaną grupę przestępczą należy rozumieć posiadającą strukturę grupę składającą się z trzech lub więcej osób, istniejącą przez pewien czas oraz działającą w porozumieniu w celu popełnienia jednego lub więcej poważnych przestępstw określonych na podstawie Konwencji, dla uzyskania w sposób bezpośredni lub pośredni, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej. Jak z kolei doprecyzowano w art. 2 pkt c, „grupa posiadająca strukturę” to grupa, która została utworzona nie w sposób przypadkowy w celu bezpośredniego popełnienia przestępstwa i która nie musi posiadać formalnie określonych ról dla swoich członków, ciągłości członkostwa czy rozwiniętej struktury. Ten sposób określenia wymogów, jakie musi spełniać zorganizowana grupa przestępcza w rozumieniu Konwencji z 2000 r., poprzez w istocie wskazanie, jakie elementy nie są konieczne, by grupę uznać za zorganizowaną, wskazuje na wyraźną intencję, by raczej minimalizować wymagania konieczne do przyjęcia, że dana zbiorowość ludzi tworzyła zorganizowaną strukturę o charakterze przestępczym, a wskazanie wprost, że dla przyjęcia istnienia takiej struktury nie jest konieczne wystąpienie nawet formalnie określonych ról członków, ciągłości członkostwa czy rozwiniętej struktury pozwala wyprowadzić prosty wniosek, że jedyne kryterium konieczne do ustalenia istnienia struktury przestępczej, wynikające wprost z tak skonstruowanej definicji, to posiadanie przez grupę jakiejś struktury (niekoniecznie rozwiniętej), czyli jakichś cech pozwalających uznać, że mamy do czynienia jednak ze zbiorowością zorganizowaną.¹⁶ Bardzo zbliżone w tej kwestii, a tym samym wspierające przedstawioną linię interpretacyjną, są także definicje zawarte w decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej.¹⁷

¹⁵ Dz.U. 2005, nr 18, poz. 158. Zob. komentarz do Konwencji: D. McClean, *Transnational Organized Crime: A Commentary on the UN Convention and Its Protocols*, Oxford 2007, s. 37–40. Autor przedstawia tu pracę nad definicją zorganizowanej grupy przestępczej i świadomą rezygnację z elementu hierarchiczności takiej grupy.

¹⁶ Szerzej na temat problemów wykładni Konwencji w tym zakresie zob. M. Płachta, W. Zalewski, *Kontrowersje wokół pojęcia przestępczości zorganizowanej na gruncie konwencji ONZ z 2000 roku*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 5, s. 3–23; V. Militello, *Participation in an Organised Criminal Group as International Offense*, [w:] *The Containment of Transnational Organized Crime: Comments on the United Nations Convention of December 2000*, eds. H.-J. Albrecht, C. Fijnaut, Freiburg im Breisgau 2002, s. 97–112.

¹⁷ Dz.Urz. L 300/42, 11.11.2008. Zgodnie z brzmieniem art. 1 tego aktu prawnego do celów decyzji ramowej „organizacja przestępcza” oznacza zorganizowaną grupę, istniejącą przez pewien czas, składającą się z więcej niż dwóch osób, działających wspólnie w celu popełnienia przestępstw, których maksymalne zagrożenie karą przekracza co najmniej cztery lata pozbawienia wolności lub aresztu lub

Powyższy sposób rozumowania opiera się na założeniu, że przy interpretacji kluczowych dla wykładni art. 258 k.k. pojęć zorganizowanej grupy przestępczej i związku przestępczego konieczne jest ustalenie pewnych minimalnych wymogów, jakie struktury takie powinny spełniać, by w ogóle możliwe było ustalenie ich istnienia, a wskazane wyżej brzmienie przepisów Konwencji oraz decyzji ramowej wyraźnie potwierdza taką linię interpretacyjną. Jednocześnie należy pamiętać o tym, że zgodnie z brzmieniem art. 258 § 1 k.k. zarówno zorganizowana grupa przestępcza, jak i związek przestępny mogą w praktyce mieć bardziej rozbudowany lub bardziej skromny charakter. Zarówno grupa, jak i związek mogą wszak liczyć zaledwie trzech członków, oba typy struktur mogą też powstać dla dokonania zaledwie jednego przestępstwa (wynika to jednoznacznie z brzmienia przepisu, który mówi o grupie lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa¹⁸). Powyższe zaś sprawia, że niemożliwe jest wskazanie w oderwaniu od realiów konkretnych spraw kryteriów odróżniania w praktyce grup od związków. Takie ustalenia muszą być czynione wyłącznie *in concreto*, w nawiązaniu do skali działalności i liczebności grupy, z założeniem, że wysoki stopień zorganizowania powinien przemawiać za uznaniem danego przestępczego zrzeszenia za związek, podczas gdy luźniejsza, mniej dopracowana struktura raczej będzie spełniać warunki uznania jej za grupę w rozumieniu art. 258 k.k.

Natomiast *in abstracto* należy zastanowić się, jakie muszą być minimalne kryteria odróżniające najmniej rozbudowane struktury przestępcze, czyli czym musi różnić się związek trzysobowy zawiązany dla popełnienia jednego przestępstwa od również trzysobowej zorganizowanej grupy mającej na celu jeden czyn zabroniony, przy założeniu, że wymogi organizacyjne wobec grupy będą niższe. Z takiego założenia wynika, że te niższe wymogi w przypadku grup przestępczych oznaczają, iż ich zorganizowanie co do zasady nie musi przejawiać się istnieniem hierarchicznej struktury, a tym samym grupa może mieć strukturę poziomą, bez wyraźnego ośrodka decyzyjnego i kierowniczego. Rzecz jasna musi być w takich przypadkach wykazane samo trwałe istnienie takiej struktury, np. w postaci ustalonych ról oraz zasad wspólnego podejmowania decyzji o działalności grupy (a także świadomość sprawców, że przynależeli do zorganizowanej grupy

które podlegają surowszej karze, w celu osiągnięcia, bezpośrednio lub pośrednio, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej, natomiast „zorganizowana grupa” oznacza grupę, która nie jest przypadkowo utworzona w celu natychmiastowego popełnienia przestępstwa ani której członkowie nie muszą mieć formalnie określonych ról, w której nie musi istnieć ciągłość członkostwa ani rozwinięta struktura.

¹⁸ Do czasu nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004, nr 93, poz. 889, późn. zm.) art. 258 k.k. używał liczby mnogiej na określenie przestępstw będących celem grupy lub związku, a tym samym do czasu wejścia w życie tej nowelizacji, a od czasu wejścia w życie obowiązującego Kodeksu karnego, zdepenalizowano udział w strukturach mających na celu popełnienie tylko jednego przestępstwa.

przestępczej,¹⁹ co szczególnie w przypadku grup liczących kilka osób może być trudne w praktyce do udowodnienia). Na marginesie warto przypomnieć, że w stanie faktycznym, na tle którego wypowiedziano komentowany pogląd, w działalność grupy zaangażowane było kilkadziesiąt osób, a co z tym idzie tak wysoka liczba uczestników przestępczego procederu miałyby w praktyce trudności z prowadzeniem swej działalności bez istnienia ośrodka kierowniczego i decyzyjnego. Taki przywódca został zresztą w sprawie ustalony i przypisano mu kierowanie grupą przestępczą.²⁰

W istocie zbliżona argumentacja przemawia za uznaniem jedynie za elementy fakultatywne (tak zresztą w przypadku grup, jak i związków przestępczych) istnienia mechanizmów wymuszania posłuszeństwa czy nagradzania lojalności. Formułowanie w literaturze czy orzecznictwie oczekiwań co do istnienia wewnętrznej dyscypliny, systemu kar i nagród czy zasad przyjmowania nowych członków wobec zorganizowanych struktur przestępczych (przede wszystkim przyjmujących postać związków) było szczególnie widoczne w początkowym okresie obowiązywania Kodeksu karnego, gdy ucierała się dopiero prawidłowa interpretacja przepisu. Niektórzy autorzy przyjmowali wówczas, że opisane w art. 258 k.k. formy przestępczych zreszeń powinny odpowiadać cechom, jakie w kryminologii przypisywano przestępczości zorganizowanej, stąd wyraźna wówczas tendencja do mnożenia cech charakterystycznych tych struktur, a nie do szukania kryteriów minimalnych koniecznych do ustalenia ich istnienia oraz do utożsamiania szczególnie „związku” z „mafią” czy też z „przestępczością zorganizowaną” w ujęciu kryminologicznym. Jako przykład takiego podejścia można wskazać wypowiedź J. Wojciechowskiej, która uznała, że grupa przestępcza może „przybrać wyższą formę organizacyjną, tj. postać mafii, z którą związany jest szereg szczególnych cech dodatkowych, jak zamknięta na zewnątrz i »uszczelniona« struktura organizacyjna (izolowanie wykonawców od przywódców), obowiązek zachowania tajemnicy, karanie winnych odstępstw, korumpowanie dla przestępczych celów gospodarki, administracji publicznej, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, ukierunkowanie z reguły na przestępstwa przynoszące szybkie i wysokie zyski, lokalny bądź międzynarodowy

¹⁹ Nie ulega wątpliwości to, że przestępstwo z art. 258 k.k. charakteryzuje od strony podmiotowej zamiar bezpośredni, a zatem sprawcy muszą mieć świadomość istnienia zorganizowanej grupy przestępczej i wolę brania udziału w jej aktywności. Zob. np. M. Bojarski, *op. cit.*, s. 843; Z. Cwiakalski, *op. cit.*, s. 552–553.

²⁰ Także z dostępnych informacji na temat specyfiki działania zorganizowanych grup przestępczych w Polsce wynika, że w wielu przestępczych specjalizacjach cechą charakterystyczną takich grup jest przejawianie wyraźnej hierarchiczności. Zob. K. Bajda, *Criminological and Forensic Aspects of Selected Areas of Organized Crime in Poland*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2021, vol. 30(4), s. 33–47.

zasięg przestępnego działania”.²¹ Z kolei J. Wojciechowski uznał wprost istnienie dyscypliny organizacyjnej za cechę konstytutywną związku, przyjmując także, iż „istotnym elementem odróżniającym związek od zorganizowanej grupy jest nadto sposób dopuszczenia do udziału w grupie. Jeśli jest sformalizowany, np. nowi członkowie są w specjalny sposób wprowadzani, zaprzysięgani itp. – wtedy mamy do czynienia ze związkiem”.²² Również A. Marek podkreślał, że cechą charakterystyczną związku przestępczego było opieranie działalności na zasadach dyscypliny z ustalonymi konsekwencjami niesubordynacji.²³ Ustalenie zasad przynależności do związku przestępnego jako jego cechę charakterystyczną wskazywała też Z. Sienkiewicz,²⁴ natomiast A. Gaberle wprost stwierdził, iż związek przestępczy w rozumieniu art. 258 k.k. jest odpowiednikiem mafijnego modelu przestępczości zorganizowanej,²⁵ a I. Nowicka i M. Enerlich wskazali, że „do istoty związku należy organizacja obejmująca takie elementy, jak: zasady przyjmowania członków, zasady podporządkowania i dyscypliny, ustalone zakresy kompetencji związane w jakiś bardziej ścisły sposób z zarysowanym programem działania związku”.²⁶ Takie ujęcie, utożsamiające formy organizacyjne opisane w art. 258 k.k. ze znanymi odmianami przestępczości zorganizowanej występującymi w praktyce, z czasem jednak przestało być akcentowane.²⁷ Jak słusznie zauważył SA w Białymstoku w głosowanym orzeczeniu, udowodnienie takich elementów jak np. wewnętrzny system kar i nagród nie jest konieczne do uznania, że dana zbiorowość sprawców tworzyła zorganizowaną grupę przestępczą. Warto zresztą zauważyć, że omawia-

²¹ J. Wojciechowska, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. E. Bieńkowska, B. Kuhnica-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, Warszawa 1999, s. 983.

²² J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1997, s. 453.

²³ A. Marek, *op. cit.*, s. 555.

²⁴ Z. Sienkiewicz, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, t. 2, Gdańsk 2002, s. 559.

²⁵ A. Gaberle, *Przestępczość grupowa w Polsce jako zjawisko kryminologiczne i prawnokarne*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1998, nr 1–2, s. 80.

²⁶ I. Nowicka, M. Enerlich, *Związek przestępczy lub grupa zorganizowana*, „Jurysta” 1996, nr 4 s. 22–23.

²⁷ Proponowana początkowo wykładnia pojęcia związku na tle obowiązującego art. 258 k.k. nawiązywała wyraźnie do wykładni art. 276 k.k. z 1969 r. Warto jednak pamiętać, że w tamtym okresie inne były przejawy zorganizowanej działalności przestępczej (szczególnie dostrzeganym problemem były afery gospodarcze dotyczące społecznych zakładów pracy), co powodowało, że przyjmowano często dość wysokie progi organizacyjne jako konieczne dla przyjęcia istnienia związku. Na przykład L. Tyszkiewicz wskazywał jako elementy konieczne dla wykazania istnienia związku przestępczego takie elementy jak: zasady rekrutacji nowych członków, zasady dyscypliny i podporządkowania oraz „ustalone zakresy kompetencji związane w jakiś mniej lub bardziej ścisły sposób z zarysowanym programem działania związku”. Zob. L. Tyszkiewicz, *Udział w związkach i zgromadzeniach przestępczych*, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, cz. 2: *O przestępstwach w szczególności*, red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, Wrocław 1989, s. 763. Podobnie: I. Andrejew, [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 470.

ne cechy wydają się być w praktyce dość typowe dla organizacji przestępczych o charakterze mafijnym, w których niejako z istoty prowadzonej działalności (nastawionej na długi czas trwania) wynika, że takie mechanizmy zarówno karania, jak i nagradzania powinny się pojawić.²⁸ Jednocześnie należy pamiętać, że nie są to jednak także konstytutywne cechy związku przestępczego, ponieważ związki różnią się od grup jedynie stopniem zorganizowania, ocenianym *in concreto* z perspektywy liczebności i celów danej struktury. Mogą zatem istnieć trzyosobowe związki przestępcze, podobnie jak trzyosobowe grupy, mające na celu popełnienie tylko jednego przestępstwa,²⁹ a o uznaniu takiej struktury za związek decydować będzie jej stosunkowo wysoki poziom organizacyjny (oceniany przez pryzmat jej liczebności i celów w danym stanie faktycznym), który w żaden sposób nie może być utożsamiany z wykazywaniem cech typowych dla struktur mafijnych.

Warto również zauważyć, że w przypadku mniej rozwiniętych grup przestępczych, które w bieżącej działalności posługują się groźbami i przemocą, dość prawdopodobne jest pojawienie się różnego typu sankcji za nieposłuszeństwo. Nie wszystkie zorganizowane grupy przestępcze jednak sięgają po przemoc. Szczególnie w przypadku przestępstw skarbowych czy gospodarczych może nie być to w ogóle konieczne, gdyż przestępstwa, których takie osoby się dopuszczają, polegają na różnego typu oszukańczych działaniach, fałszowaniu dokumentacji czy przekupywaniu funkcjonariuszy publicznych, a rodzaj prowadzonych działań powoduje, że nie ma potrzeby sięgać po przemoc czy groźbę. Przestępczość taka bliższa jest bowiem przestępczości białych kołnierzyków³⁰ niż przestępczości typu mafijnego, co nie zmienia faktu, że osoby biorące udział w takiej działalności mogą tworzyć zorganizowaną grupę przestępczą. Jak wynika z treści wyroku wraz z uzasadnieniem, tak zresztą było w stanie faktycznym, na którego tle wypowiedziany został komentowany pogląd. Sprawcy, którym przypisano udział w zorganizowanej grupie przestępczej, trudnili się przemytem papierosów, z czego czerpali bardzo wysokie dochody, lecz

²⁸ W literaturze kryminologicznej jako takie typowe cechy przestępczości zorganizowanej, rozumianej zresztą wąsko jako struktury dobrze wykształcone o już mafijnym charakterze, wśród cech charakterystycznych i zasadniczo koniecznych do uznania danej zbiorowości przestępczej za *organized crime*, wskazuje się m.in. istnienie hierarchii oraz występowanie wyraźnych zasad i regulacji wewnętrznego działania, czego przejawem będzie wewnętrzna dyscyplina. Zob. H. Abadinsky, *Organized Crime*, Belmont–Wadsworth 2007, s. 4–5.

²⁹ Na kwestię tę wyraźnie zwrócił uwagę SA we Wrocławiu w wyroku z dnia 22 listopada 2017 r. (II AKa 341/17, LEX nr 2412872). Zob. też głosę aprobującą do tego orzeczenia: A. Michalska-Warias, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r. (II AKa 341/17)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2018, vol. 27(2), s. 165–172.

³⁰ Zgodnie z klasyczną definicją E.H. Sutherlanda o *white-collar crime* można mówić wówczas, gdy przestępstwa popełniane są przy okazji wykonywania działalności zawodowej przez osoby cieszące się szacunkiem i wysokim statusem społecznym. Zob. E.H. Sutherland, D.R. Cressey, *Principles of Criminology*, New York–Philadelphia 1966, s. 43.

z przedstawionych im zarzutów nie wynika, by członkowie grupy posługiwali się przemocą czy groźbą jej użycia.

Nawet w przypadku struktur typowo mafijnych, gdy występowanie mechanizmów wymuszania posłuszeństwa wydaje się – z punktu widzenia wiedzy kryminologicznej o takich organizacjach – być elementem koniecznym dla ich istnienia, nadal nie jest to cecha konstytutywna żadnej ze struktur przestępczych opisanych w art. 258 k.k., ponieważ na potrzeby realizacji znamion tego przepisu nie jest konieczne udowodnienie, że dana grupa osób tworzyła „mafie”, lecz wykazanie, że osoby te brały udział w zorganizowanej grupie przestępczej lub związku przestępczym. Rzecz jasna możliwość wykazania takich cech danej struktury oznacza, że tym łatwiejsze jest przypisanie jej członkom odpowiedzialności za występki z art. 258 § 1 lub 2 k.k., jednak brak wiedzy na temat tych elementów ze strony organów ścigania i niemożność ich udowodnienia (co bez współpracy osób z wewnątrz grupy może być niezwykle trudne) nie przekreśla w żaden sposób możliwości uznania, że sprawcy tworzyli zorganizowaną grupę przestępczą, o ile możliwe będzie udowodnienie wymienionych wyżej minimalnych elementów koniecznych do ustalenia takiego charakteru danej zbiorowości.

Analizowany problem wiąże się w istocie z koniecznością odróżnienia od siebie cech konstytutywnych przestępczych struktur wymienionych w art. 258 k.k. od cech charakterystycznych takich struktur, często występujących w praktyce. Wskazane w analizowanej tezie wyroku SA w Białymstoku cechy „niekonieczne” zorganizowanej grupy przestępczej są z całą pewnością cechami charakterystycznymi przestępczych zrzeseń, których ustalenie w praktyce świadczy o tym, że istniała przestępcza organizacja, która – w zależności od osiągniętego poziomu organizacyjnego *in concreto* – stanowiła grupę lub związek w rozumieniu art. 258 k.k. Jednocześnie jednak, o ile wystąpienie tych cech charakterystycznych ustalanych w konkretnych sprawach, innych niż wymienione wyżej cechy minimalne/konstytutywne grup i związków, może znacznie ułatwiać postawienie zarzutów w oparciu o analizowany przepis, o tyle ich brak (lub brak możliwości dowodowych w tym zakresie) nie powinien przekreślać przypisania sprawcom czynów z art. 258 k.k., jeżeli tylko możliwe będzie udowodnienie cech konstytutywnych świadczących o istnieniu zabronionej struktury przestępczej. Im mniejsza przy tym liczebnie dana grupa, tym mniej elementów może być wystarczających dla uznania, że osiągnęła ona wysoki stopień zorganizowania charakterystyczny dla związku, stąd np. w przypadku trzyosobowego spisku mającego na celu popełnienie jednego przestępstwa ustalenie wyraźnej dyscypliny wynikającej z podporządkowania kierującemu taką strukturą w połączeniu z odpowiednią trwałością w czasie może być wystarczające dla nazwania stworzonej organizacji związkiem. Z kolei w przypadku struktur bardzo licznych występowanie nawet wielu cech świadczących o istnieniu organizacji może przemawiać jedynie za określeniem takiej zbiorowości mianem grupy, jeśli z ustaleń poczynionych w danym stanie

faktycznym będzie wynikać, że struktura ta nie osiągnęła jednak wysokiego poziomu organizacyjnego.

Te wszystkie względy powodują, że pogląd wyrażony przez SA w Białymstoku w głosowanym orzeczeniu zasługuje na aprobatę.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Abadinsky H., *Organized Crime*, Belmont–Wadsworth 2007.
- Andrejew I., [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.
- Bajda K., *Criminological and Forensic Aspects of Selected Areas of Organized Crime in Poland*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2021, vol. 30(4), DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2021.30.4.33-47>.
- Bojarski M., *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu*, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 8: *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, Warszawa 2018.
- Ćwiakalski Z., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 212–177d*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2017.
- Flemming M., [w:] M. Flemming, W. Kutzman, *Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Gaberle A., *Przestępczość grupowa w Polsce jako zjawisko kryminologiczne i prawnokarne*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1998, nr 1–2.
- Górniok O., [w:] O. Górniok, S. Hoc, S.M. Przyjemski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 3, Gdańsk 1999.
- Lach A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2018.
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010.
- McClellan D., *Transnational Organized Crime: A Commentary on the UN Convention and Its Protocols*, Oxford 2007, DOI: <https://doi.org/10.1093/law/9780199217724.001.0001>.
- Michalska-Warias A., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017.
- Michalska-Warias A., *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r. (II AKa 341/17)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2018, vol. 27(2), DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2018.27.2.165>.
- Michalska-Warias A., *Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania*, Lublin 2006.
- Militello V., *Participation in an Organised Criminal Group as International Offense*, [w:] *The Containment of Transnational Organized Crime: Comments on the United Nations Convention of December 2000*, eds. H.-J. Albrecht, C. Fijnaut, Freiburg im Breisgau 2002.
- Mozgawa M., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017.
- Nowicka I., Enerlich M., *Związek przestępczy lub grupa zorganizowana*, „Jurysta” 1996, nr 4.
- Płachta M., Zalewski W., *Kontrowersje wokół pojęcia przestępczości zorganizowanej na gruncie konwencji ONZ z 2000 roku*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 5.
- Pływaczewski E.W., Sakowicz A., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, t. 2, Warszawa 2010.
- Sienkiewicz Z., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, t. 2, Gdańsk 2002.
- Sutherland E.H., Cressey D.R., *Principles of Criminology*, New York–Philadelphia 1966.
- Tyszkiewicz L., *Udział w związkach i zgromadzeniach przestępczych*, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, cz. 2: *O przestępstwach w szczególności*, red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, Wrocław 1989.

- Wiak K., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2018.
- Wojciechowska J., [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, Warszawa 1999.
- Wojciechowski J., *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1997.

Akty prawne

- Decyzja ramowa Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej (Dz.Urz. L 300/42, 11.11.2008).
- Konwencja ONZ z dnia 15 listopada 2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (Dz.U. 2005, nr 18, poz. 158).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2021, poz. 2345, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004, nr 93, poz. 889, późn. zm.).

Orzecznictwo

- Wyrok SA w Katowicach z dnia 21 marca 2001 r., II AKa 28/01, KZS 2001, nr 5, poz. 45.
- Wyrok SA w Łodzi z dnia 17 lutego 2005 r., II AKa 233/04, „Biuletyn SA w Łodzi” 2005, nr 15.
- Wyrok SA w Katowicach z dnia 16 lipca 2009 r., II AKa 150/09, KZS 2010, nr 9, poz. 67.
- Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 lutego 2012 r., II AKa 252/11, KZS 2012, nr 3, poz. 43.
- Wyrok SA w Łodzi z dnia 11 lutego 2014 r., II AKa 283/13, LEX nr 2583976.
- Wyrok SA w Szczecinie z dnia 13 lutego 2014 r., II AKa 5/14, KZS 2014, nr 7–8, poz. 103.
- Wyrok SA w Krakowie z dnia 27 lutego 2014 r., II AKa 275/13, KZS 2014, nr 3, poz. 58.
- Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r., II AKa 341/17, LEX nr 2412872.
- Wyrok SA w Białymstoku z dnia 3 października 2018 r., II AKa 68/18.
- Wyrok SA w Krakowie z dnia 27 lutego 2020 r., II AKz 54/19, KZS 2020, nr 4, poz. 20.

ABSTRACT

The commentary refers to the problem of elements the presence of which is necessary to assume that a given group of people constitutes an organized group in the meaning of Article 158 of the Polish Criminal Code. The author shares the opinion presented by the Court of Appeal in Białystok that the constitutive features of an organized criminal group do not include the mechanisms of enforcing obedience, the existence of leadership or the presence of a reward/punishment system for the members of the group. The commentary points to the minimal elements necessary to establish the existence of an organized criminal group and presents in-depth arguments in favor of the commented thesis. The commentary emphasizes also to the gradual evolution of the views referring to the necessary characteristic elements of organized criminal groups in the light of Article 258 of the Polish Criminal Code.

Keywords: organized criminal group; constitutive features of an organized crime group; Polish Criminal Code